

สรุปและเสนอแนะ

5.1 สรุป

ไทยเป็นประเทศที่มีการส่งออกขยายตัวเป็นอย่างมากในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา ปัจจุบันสินค้าส่งออกของไทยส่งออกได้มากกว่า 1 ล้านล้านบาท ตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมา นับได้ว่าเป็นความสำเร็จของการส่งออกโดยรวมของประเทศไทย เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างการส่งออกแล้วจะพบว่า สินค้าออกส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุตสาหกรรมซึ่งคิดเป็นร้อยละ 75.26 ของการส่งออกของไทย ในปี 2537 ดังนั้นความสามารถทางการส่งออกของไทยในระยะหลังนี้ เป็นผลมาจากการขยายตัวของสินค้าอุตสาหกรรม

สหภาพยุโรปเคยเป็นตลาดที่สำคัญในการส่งออกของไทยตลาดหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันได้ลดความสำคัญลงไปเมื่อเทียบกับสหรัฐอเมริกา อาเซียน และญี่ปุ่น ในขณะที่ตลาดทั้ง 3 นั้นมีการขยายตัวในอัตราที่ค่อนข้างสูง สหภาพยุโรปกลับมีการขยายตัวในอัตราที่ต่ำกว่า ทำให้ส่วนแบ่งตลาดการส่งออกสินค้าของไทยไปสหภาพยุโรปลดน้อยลง ในขณะที่ตลาดสหภาพยุโรปน่าจะเป็นตลาดที่มีศักยภาพที่จะสามารถรับสินค้าส่งออกจากประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีความสามารถในการส่งออกในระยะหลังนี้

การที่ความสามารถของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยไปสหภาพยุโรปโดยรวมไม่ได้แสดงผลที่น่าสนใจนัก เป็นเพราะเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภายในสหภาพยุโรปค่อนข้างมาก ที่สำคัญได้แก่ การถดถอยทางเศรษฐกิจเรื่อยมา ตั้งแต่ทศวรรษที่ 70 จนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้มีการว่างงานสูง ในขณะที่มีประชากรสูงอายุมาก ทำให้ตลาดการบริโภคสินค้าอุตสาหกรรมของยุโรปมีการขยายตัวไม่มากนัก นอกจากนี้สหภาพยุโรปยังได้พยายามกระตุ้นด้วยการออกมาตรการที่ออกเป็นกฎหมายเกือบ 300 ฉบับ เกี่ยวข้องกับยุโรปตลาดเดียว เพื่อกระตุ้นการขยายตัวและลดต้นทุนการผลิตในการแลกเปลี่ยนภายในรัฐสมาชิก ทำให้เป็นภาระกับประเทศภายนอก โดยเฉพาะจะต้องแข่งขันกับสินค้าภายในสหภาพยุโรปมากขึ้น ทั้งทางด้านต้นทุนและมาตรฐานสินค้าถึงแม้ดูเหมือนจะได้รับประโยชน์จากการมีตลาดเดียว จากพรมแดนที่เปิดเสรีสำหรับการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ ทุน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกีดกันทางการค้าที่ยุโรปเคยมีมาในการปกป้องอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากอุตสาหกรรมรวมตลาดเดียวยุโรป โดยเฉพาะการใช้มาตรการต่อต้านการทุ่มตลาดและตอบโต้การอุดหนุน ไทยก็ได้รับผลกระทบเช่นกันในหลายสินค้าอุตสาหกรรมของไทย เช่น ผงชูรส ไฟแช็คใช้แล้วทิ้ง คลับลูกปืน โทรทัศน์สี เป็นต้น ลักษณะการกีดกันนี้ได้เริ่มมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยที่ญี่ปุ่นเจาะตลาดใหม่ในยุโรป นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขยายตัวในแนวกว้าง โดยเฉพาะความจำเป็นที่จะต้องโอบอุ้มการปรับเปลี่ยนทางเศรษฐกิจของยุโรปตอนกลางและยุโรปตะวันออกที่มีแนวโน้มเข้ามาเป็น

สมาชิก ทำให้สหภาพยุโรปต้องให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ สำหรับการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของประเทศดังกล่าวไปยังสหภาพยุโรป ซึ่งน่าจะมีผลกระทบต่อประเทศไทยบ้าง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันโดยรวมที่สินค้าอุตสาหกรรมของไทยต้องเผชิญด้วย เช่น กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย จีน อินโดนีเซีย เวียดนาม เป็นต้น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้โดยรวมนับว่ามีผลกระทบต่อความสามารถทางการส่งออกของไทย

การศึกษานี้ถึงแม้จะได้พยายามที่ประเมินผลปัจจัยโดยรวมที่มีผลกระทบต่อสินค้าอุตสาหกรรมของไทยที่มีต่อการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยไปสหภาพยุโรปโดยรวม แต่เมื่อพิจารณาไปในรายละเอียดแล้วจะไม่สามารถทำได้ทั้งหมด นอกจากจะได้เพียงบทวนการศึกษาที่สำคัญเกี่ยวกับปัจจัยรวมดังกล่าวนี้ เมื่อเป็นเช่นนี้ การศึกษานี้จึงมุ่งที่จะเสนอภาพบางส่วนที่เกี่ยวกับความสามารถของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยไปสหภาพยุโรปโดยอาศัยการวิเคราะห์มาตรฐานที่ได้มีการปรับใช้โดยทั่วไป ได้แก่ การใช้แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ และการปรับใช้ดัชนีความได้เปรียบสัมพัทธ์ที่ปรากฏ ปรับใช้ในการแสดงถึงความสามารถของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยในตลาดสหภาพยุโรป

เพื่อให้ได้ภาพที่เกี่ยวกับความสามารถในการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมไทยไปสหภาพยุโรป ได้ใช้สินค้าอุตสาหกรรม 7 ชนิด ได้แก่ ทุน่ากระป๋อง, เสื้อผ้าสำเร็จรูป, รองเท้าและชิ้นส่วน, เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ และส่วนประกอบ, เครื่องรับวิทยุ ทรทัศน์ เครื่องวิดีโอ และส่วนประกอบ, ของเด็กเล่น แผงวงจรไฟฟ้ามาเป็นตัวแทนสินค้าอุตสาหกรรมของไทย ทั้งนี้โดยได้ใช้ข้อมูล 2531-2533, 2534-2536 ทำการวัดและวิเคราะห์โดยละเอียด ซึ่งปรากฏผลเป็นดังนี้

สินค้าทุน่ากระป๋อง การส่งออกทุน่ากระป๋องของไทยมีการส่งออกที่เพิ่มขึ้นในช่วง 2531-2533 ซึ่งเกิดจากการขยายตัวของตลาด และการที่ไทยยังคงสามารถแข่งขันได้ดีในตลาดสหภาพยุโรป ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงระยะ 2534-2536 การส่งออกของไทยลดลง เกิดจากการขยายตัวของตลาดสหภาพยุโรปมีไม่มากเท่ากับในช่วง 2531-2533 ประกอบกับภาวะทางการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นทำให้ไทยต้องพยายามปรับตัวหนีคู่แข่งแข่งขัน โดยการปรับปรุงทางด้านคุณภาพของสินค้า เพราะทางด้านราคารวมไทยไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้ดีนัก

เสื้อผ้าสำเร็จรูป ในช่วงปี 2531-2533 การส่งออกสินค้าได้เพิ่มขึ้น โดยมีผลมาจากการขยายตัวของตลาด และความสามารถทางการแข่งขันของไทย และสินค้าของไทยเป็นที่ต้องการของตลาด ในขณะที่ไทยมีความได้เปรียบในการส่งออกไปยังตลาดสหภาพยุโรป แต่เมื่อมาถึงในระยะ 2534-2536 การขยายตัวของตลาดเริ่มที่ลดลงกว่าในช่วงก่อน และความสามารถในการแข่งขันทางด้านราคาสินค้าก็เริ่มมีลดลงส่งผลต่อการส่งออก ทำให้การส่งออกไปยังตลาดสหภาพยุโรปลดลง ประเทศคู่แข่งของไทยมีความได้เปรียบในการส่งออกเพิ่มขึ้น เช่น จีน เวียดนาม ซึ่งมีค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่าไทยทำให้ต้นทุนในการผลิตถูกกว่าส่งผลให้ไทยไม่สามารถแข่งขันในทางด้านราคาสินค้า ไทยจึงต้องมีการปรับตัวในการผลิตโดยอาศัยการออกแบบ การปรับปรุงในคุณภาพของสินค้า เพื่อให้สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งอื่น ๆ ได้

รองเท้าและชิ้นส่วน การส่งออกสินค้าในกลุ่มนี้การส่งออกรองเท้ากีฬา และ รองเท้าหนัง เป็นสินค้าที่มีมูลค่าในการส่งออกที่สูง การส่งออกของไทยในสินค้านี้เกิดจากการที่ไทยมีความสามารถในการแข่งขันที่ไทยยังคงสู้กับประเทศอื่น ๆ ได้ แม้ว่าในระยะ 2534-2536 ไทยจะส่งออกได้ลดลงบ้าง อันเกิดจากการที่ไทยมีคู่แข่งในการส่งออกที่สำคัญ คือ จีน ซึ่งเป็นประเทศที่มีแรงงานถูกกว่าไทยทำให้การส่งออกต้องแข่งขันสูง และสินค้ารองเท้ากีฬาของไทยก็ยังถูกทางสหภาพยุโรปทำการไต่สวนว่ามีการทุ่มตลาด อันทำให้ผู้นำเข้าชะลอการนำเข้าสินค้านี้ ประกอบกับค่าแรงงานของไทยที่สูงกว่าประเทศจีน ทำให้ผู้ผลิตต้องปรับตัวในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น

เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ และส่วนประกอบ ในช่วงปี 2531-2533 และ ปี 2534-2536 สินค้าในกลุ่มนี้มีการส่งออกที่เพิ่มขึ้น เกิดจากผลของการที่ตลาดสหภาพยุโรปขยายตัว และผลทางความสามารถในการแข่งขัน แม้ว่าไทยจะยังมีความได้เปรียบในการส่งออก น้อยกว่า ประเทศ สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ไต้หวัน ก็ตาม

เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ เครื่องวิดีโอ อุปกรณ์และส่วนประกอบ การส่งออกสินค้านี้ของไทยมีความสามารถในการแข่งขันเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้การส่งออกเพิ่มขึ้น การขยายตัวของตลาดก็เป็นปัจจัยที่ทำให้การส่งออกเป็นไปได้ด้วยดี แม้ว่าไทยมีความได้เปรียบในการส่งออกสินค้านี้ต่ำกว่า คู่แข่งขัน เช่น มาเลเซีย แต่การที่ประเทศ ไต้หวัน เกาหลีใต้ เข้ามาลงทุนทำการผลิตเพื่อส่งออกก็ส่งผลให้ไทยมีการส่งออกได้เพิ่มขึ้น

ของเด็กเล่น การขยายตัวของส่งออกของสินค้านี้มีปัจจัยทางด้านความสามารถในการแข่งขัน และอัตราการขยายตัวของตลาดสหภาพยุโรป แต่มาในช่วงระยะเวลา 2534-2536 การส่งออกของไทยมีคู่แข่งที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศจีน ซึ่งมีค่าแรงงานที่ต่ำกว่าไทย อันเป็นผลให้ไทยเริ่มเสียเปรียบในการผลิต เพราะค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าเป็นผลให้ผู้นำเข้าเริ่มทำการค้ากับจีนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ไทยมีการส่งออกที่ลดลง

แผงวงจรไฟฟ้า การขยายตัวของแผงวงจรไฟฟ้าในช่วงปี 2531-2533 เกิดจากผลของการขยายตัวของตลาดสหภาพยุโรป และผลจากความสามารถในการแข่งขัน แต่เมื่อมาถึงในช่วงปี 2534-2536 ผลของการเปลี่ยนแปลงรวมมีค่าที่ลดลงอันเนื่องมาจากความสามารถในการแข่งขันที่ลดลง แต่จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตและส่งออกพบว่า การส่งออกสินค้าที่ลดลงนั้นเกิดจากการที่ต้องปรับเทคนิคทางการผลิตให้ทันกับความต้องการของผู้ซื้อทำให้ปริมาณการผลิตลดลง อันส่งผลให้การส่งออกลดลงด้วย เพราะสินค้านี้จะทำการผลิตโดยรับคำสั่งซื้อจากลูกค้าโดยตรง

ผลของการวิเคราะห์โดยวิธีการทั้ง 2 นี้ชี้ให้เห็นว่า ความสามารถในการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยไปสหภาพยุโรป เกิดจากการขยายตัวของตลาดและความสามารถในการแข่งขันในช่วงระยะ 2531-2533 เป็นสำคัญ ส่วนผลจากความสามารถในการแข่งขันในช่วง 2534-2536 พบว่า ความสามารถในการแข่งขันลดลงยกเว้นในหมวดของสินค้า รองเท้าและชิ้นส่วน คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ และส่วนประกอบ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องวิดีโอ อุปกรณ์และส่วนประกอบ โดยที่ไทยมีความสามารถในการแข่งขันในการส่งออกสินค้า

อุตสาหกรรมในตลาดดังกล่าวในสินค้านี้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมไทยไปสหภาพยุโรปเป็นการขยายตัวตามปริมาณการนำเข้าของประเทศคู่ค้าตามปกติ และผลจากความสามารถในการแข่งขันในสินค้าบางชนิด แต่เนื่องจากผลของการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับสหภาพยุโรปขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านการขยายตัวของตลาดเป็นสำคัญ ถ้าตลาดสหภาพยุโรปไม่มีการขยายตัวในการนำเข้าสินค้าเหล่านั้นมากนัก ซึ่งอาจเนื่องมาจากการตกต่ำทางเศรษฐกิจหรือการขยายตัวช้าของอุปสงค์ในตลาด ก็ย่อมส่งผลทำให้การส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรมไปยังตลาดดังกล่าวไม่ขยายตัวตามไปด้วย ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าศักยภาพหรือความสามารถในการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยจึงเป็นไปตามสภาพตลาดที่เกิดขึ้นเท่านั้นและไม่ได้ปรับตัวรับกับการแข่งขันเท่าที่ควร ซึ่งก็เป็นข้อสังเกตที่น่าสนใจสำหรับการพิจารณาความสามารถทางการแข่งขันสินค้าอุตสาหกรรมของไทยไปสหภาพยุโรปที่ลดลงในช่วงระยะ 2534-2536 เมื่อเทียบกับการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยที่ส่งออกอุตสาหกรรมเหล่านั้นโดยภาพรวมของการส่งออกมีการเพิ่มขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงความสามารถของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยไปสหภาพยุโรปสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่สำคัญดังนี้

1. การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยไปสหภาพยุโรป เป็นผลที่เกิดจากการขยายตัวของตลาดสินค้าและความสามารถในการแข่งขันทางด้านราคาในช่วงระยะเวลา 2531-2533 ซึ่งต่อมาในระยะ 2534-2536 การส่งออกของสินค้าของไทยมีความสามารถในการแข่งขันที่ลดลง ดังนั้นการที่จะส่งออกสินค้าของไทยไปยังตลาดสหภาพยุโรป ควรที่จะทำการแข่งขันโดยใช้ การออกแบบสินค้า การปรับปรุงคุณภาพของสินค้าเพื่อก่อให้เกิดความแตกต่างกันของสินค้า อันจะส่งผลให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้
2. การแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ โดยใช้ การออกแบบสินค้า การปรับปรุงคุณภาพสินค้านั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยบุคลากรในการที่จะผลิตสินค้าให้มีความสามารถในการผลิตสินค้านั้นๆ สมควรที่จะได้มีการพิจารณาหาทางที่ผลิตบุคลากรขึ้นมา
3. การศึกษาถึงความสามารถการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยไปสหภาพยุโรป ตามที่จะต้องพิจารณาถึงศักยภาพและความสามารถของสินค้าแต่ละชนิดว่ามีศักยภาพและความสามารถมากน้อยเพียงใด เมื่อเทียบกับผู้แข่งขันในตลาดแต่ละประเทศของสหภาพยุโรป ซึ่งการศึกษานี้มิได้วิเคราะห์เจาะจงลงไปถึง ซึ่งสมควรจะได้มีการศึกษาต่อไปถึงศักยภาพและความสามารถเมื่อเทียบกับคู่แข่งในตลาด
4. การศึกษานี้ถึงแม้จะเน้นในตลาดปลายทางการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมไทยกับสหภาพยุโรป แต่ก็ไม่สามารถวิเคราะห์เจาะลึกลงไปในตลาดดังกล่าวได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านกายภาพและเงินทุน ทำให้ไม่สามารถตอบได้ว่าปัจจัยใดที่มีผลมากหรือน้อยต่อการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมไทยไปสหภาพยุโรป นอกเหนือ

จากปัจจัยการขยายตัวของตลาด และความสามารถทางการแข่งขัน เช่น ต้นทุนการแลกเปลี่ยน และมาตรฐานเกี่ยวกับยุโรปตลาดเดียว สิทธิพิเศษที่สหภาพยุโรปให้กับประเทศในแถบนั้นที่มากกว่าประเทศไทย มาตรการกีดกันทางการค้าที่ยังไม่สามารถศึกษาได้ครอบคลุมถึง

5. การไม่สามารถแข่งขันของไทยได้ดีในตลาดยุโรป อันเนื่องมาจากผู้ส่งออกไทยมีโอกาสมากหลายในตลาดต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น อาเซียน เป็นต้น และมีการขยายตัวเร็ว ในขณะที่ตลาดสหภาพยุโรปมีความยากลำบากกว่าในการเจาะเข้าถึงตลาด (market access) ได้ยากกว่า ทำให้ผู้ส่งออกไทยลดความสนใจโดยเปรียบเทียบในการส่งออกในตลาดนี้ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ที่น่าจะได้มีการศึกษาถึงพฤติกรรมและมีการวัดผลต่อไป

6. การศึกษาความสามารถด้านส่งออกอุตสาหกรรมนี้ ไม่ได้แยกแยะว่าเกิดจากผู้ส่งออกที่เป็นคนไทยทั้งหมด หรือผู้ส่งออกไทยที่มีการร่วมทุนต่างชาติ และ/หรือเป็นผู้ส่งออกที่เป็นชาวต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย ทำให้ไม่สามารถแยกแยะได้ว่า สินค้าอุตสาหกรรมเหล่านี้เกิดจากความสามารถในการส่งออกจากผู้ส่งออกประเภทใด ซึ่งควรจะได้มีการศึกษาเพื่อจะได้ตอบคำถามในเรื่องความสามารถในการส่งออกได้ชัดเจนขึ้น

7. การศึกษานี้ไม่ได้ครอบคลุมถึงบทบาทของภาครัฐบาล เอกชน ความร่วมมือของทั้ง 2 ฝ่าย ตลอดจนมาตรการนโยบายที่มีผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยไปสหภาพยุโรปอย่างไร เพราะคาดว่าน่าจะมีผลกระทบในระดับหนึ่ง แต่ก็สมควรที่จะทำการศึกษาให้แน่ชัดว่ามีผลมากน้อยเพียงใดต่อการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมไทยไปสหภาพยุโรป

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย